

Janum - Janumerwei 2 (Fr.)

Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek

2007-03/12

*Janum, Janumerwei 2 (Fr.)
Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek
Een onderzoek in opdracht van Allcad Agri.*

Steekproefrapport 2007-03/01
ISSN 1871-269X
CIS - code 21897
auteur: drs. Richard Exaltus

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, 03-04-2007

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.
De Steekproef aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de
toepassing van de adviezen of het gebruik van de
resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteekproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteekproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting	
1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding en doel	1
1.2 Locatie	1
1.3 Administratieve gegevens	1
2. Bureauonderzoek	3
2.1 Bronnen	3
2.2 Geologie en bodem	3
2.3 Archeologie	5
2.4 Historie	7
2.5 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	9
2.6 Strategie veldonderzoek	9
3. Resultaten Veldonderzoek	11
3.1 Algemeen	11
3.2 Bodem en reliëf	11
3.3 Archeologie	11
4. Conclusies en Advies	13

Samenvatting

In opdracht van Allcad Agri is door De Steekproef op 26 maart 2007 een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd aan de Janumerwei 3 te Janum. De aanleiding tot het onderzoek is de voorgenomen bouw van een stal. Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen en het bepalen van de kwaliteit van eventuele archeologische sporen binnen het plangebied. Het plangebied ligt op een bedijkte getijdeafzettingen vlakte die vanaf 3000 jaar geleden steeds verder is opgeslibd

Het plangebied ligt mogelijk op de meest noordelijke voortzetting van de dorpsterp van Janum. Om deze reden geeft de Friese Archeologische MonumentenKaart Extra (FAMKE) aan dat binnen het plangebied resten uit de IJzertijd - Middeleeuwen aanwezig (kunnen) zijn.

Er zijn acht boringen gezet in twee noord - zuid georiënteerde raaien van vijf en drie boringen. De boringen zijn uitgevoerd met een guts met een diameter van drie centimeter. Alle boringen zijn doorgezet tot een diepte van tenminste twee meter beneden het maaiveld.

De in de boringen aangetroffen afzettingen zijn van natuurlijke oorsprong en zijn afgezet in een steeds minder rustig wordend milieu. Door de tijd heen is het plangebied waarschijnlijk steeds sterker onder invloed gekomen van een geul die ten noorden van het plangebied lag. In geen van de boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen.

Binnen het plangebied bestaat derhalve geen aanleiding tot het adviseren van beschermende en/of beperkende maatregelen of archeologisch vervolgonderzoek.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Aan de Janumerwei 2 te Janum (Frl.) is op 26 maart 2007 een inventariserend archeologisch veldonderzoek verricht. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Allcad Agri vertegenwoordigd door de heer S. Feenstra. De aanleiding is de voorgenomen bouw van een stal. Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen en het bepalen van de kwaliteit van eventuele archeologische sporen binnen het plangebied. Hiertoe is de bodem onderzocht op de gaafheid van het bodemprofiel en de eventuele aanwezigheid van archeologische sporen en voorwerpen.

Voorafgaand aan het onderzoek heeft een bureauonderzoek plaats gevonden. Het doel van het bureauonderzoek was het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel (paragraaf 2.5) van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch geografische, archeologische en historisch geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst.

1.2 Locatie

De onderzochte locatie bestaat deels uit een verhard terrein en deels uit grasland en ligt in de gemeente Ferwerderadeel, aan de Janumerwei 2 in Janum. (zie Figuren 1 en 4).

Het onderzoeksterrein heeft een omvang van ongeveer 0,3 hectare.

1.3 Administratieve gegevens

Provincie:	Fryslân
Gemeente:	Ferwerderadeel
Plaats:	Janum
Toponiem:	Janumerwei 2
CIScode:	21897
RD-hoekcoördinaten:	189,443/592,162 189,473/592,151 189,474/592,236 189,504/592,226
Oppervlakte:	0,3 hectare
Hoogte:	0 meter NAP

Figuur 1: Janum - Janumerwei 2; overzichtskaart 1 : 25000. De onderzoekslocatie is met een rode cirkel gemarkeerd. [Naar: ANWB 2004. *Topografische Atlas 1: 25000 Friesland*. ANWB, Den Haag].

Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

In het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van de onderzoekslocatie verzameld. Daartoe zijn onderstaande bronnen geraadpleegd. In de tekst wordt naar deze bronnen verwezen.

Tabel 1: Geraadpleegde bronnen

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, Blad 06 west. Stichting voor Bodemkartering. Wageningen, 1981.

Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten [ARCHIS]

Foto-Atlas, Friesland. Robas Producties Den IJp, Topografische dienst Emmen, 1990.

Eekhoff W., 1852. *Nieuwe atlas van de provincie Friesland.* Uitgave 1859. Leeuwarden.

Uitgeverij 12 Provinciën, 2006/2007. *Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965/1934. 1 : 50 000.* Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer.

Uitgeverij Nieuwland, 2006. *Grote Historische Topografische Atlas ±1926-1934. Fryslân 1 : 25 000.* Uitgeverij Nieuwland, Tilburg.

Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De Atlas van Huguenin: Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland 1819-1829.* Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam.

Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland deel 2: Noord-Nederland 1851-1855, schaal 1:50000.* Wolters-Noordhoff, Groningen.

Vos, P.C. *The Subatlantic evolution of the coastal area around the Wijnaldum-Tjitsma terp*, in: *The Excavations at Wijnaldum Volume I*, Rotterdam en Brookfield 1999, 33-72

Grote Provincie Atlas, Friesland: schaal 1:25.000. Wolters-Noordhoff Atlasproducties.groningen, 2000.

Schotanus, C. 1664. *Beschrijvinge van de Heerlyckheydt van Frieslandt.* Facsimile-uitgave 1978. De Tille bv Leeuwarden/Theatrum Orbis Terrarum bv Amsterdam.

2.2 Geologie en bodem

Het plangebied ligt op een bedijkte getijdeafzettingsvlakte die vanaf 3000 jaar geleden steeds verder is opgeslibd (Vos 1999). Uiteindelijk slibde dit gebied op tot kwelderniveau en liep het nog slechts zelden onder water. Kwelderwallen zijn opgebouwd uit zavelig materiaal terwijl in de lager gelegen gebieden tussen de kwelderwallen zware klei is afgezet.

Het plangebied ligt ongeveer 300 meter ten zuiden van een voormalige geul. De ligging van deze geul is op de historische kaarten nog goed herkenbaar.

De bodems binnen het plangebied bestaan uit knippige poldervaaggronden in klei (classificatie bodemkaart gMn83C met grondwatertrap V: gemiddelde hoogste grondwaterstand minder dan 40 cm beneden maaiveld en gemiddelde laagste grondwaterstand meer dan 120 80 cm beneden het maaiveld).

Figuur 2: Janum - Janumerwei 2; Luchtfoto van het plangebied. Onderzoekslocatie is met een gele cirkel gemarkeerd. Bron: Google Earth

2.3 Archeologie

Het onderzoeksterrein bevindt zich voor wat betreft het zuidelijk deel in een zone waarvoor *waarderend onderzoek terpen* geldt en voor wat betreft het noordelijk deel in een zone waarvoor *karterend onderzoek 2 (Middeleeuwen)* geldt. De terp waarop het zuidelijke deel van het plangebied mogelijk ligt is de locatie met AMK-nummer 754. Deze wordt in Archis omschreven als *de gedeeltelijk afgegraven dorpsterp van Janum*.

In tabel 2 zijn de bekende archeologische vindplaatsen opgesomd die in of nabij het plangebied liggen (zie Figuur 3 voor de ligging).

Tabel 2: Bekende archeologische vindplaatsen in of nabij Janum.

CMA/CAA	RD-Coördinaten	Datering	Omschrijving
Monumenten (CMA)			
7543	189,364/591,891	IJzertijd - Middeleeuwen	Deels afgegraven dorpsterp van Janum
Waarnemingen (CAA)			
33600	189,360/591,920	Middeleeuwen-Vroeg	Aardewerk

IKAW

2.4 Historie

In Figuur 4. zijn achtereenvolgens uitsneden afgebeeld van kaarten uit; 1819-1829 (Huguenin), 1850 (Eekhof), 1851-1855 (Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000), 1926-1934 (Grote Historische Atlas Fryslân) en ±1960 (Atlas van topografische kaarten Nederland, 1955-1965). De kaart uit 1720 (Schotanus), is niet afgebeeld omdat deze weinig detail biedt en geen afwijkingen vertoont ten opzichte van de kaart uit 1819-1829.

Op de afgebeelde kaartuitsneden is te zien dat tot in de negentiende eeuw nauwelijks veranderingen zijn opgetreden in de omgeving van het plangebied. Het plangebied zelf bestond uit grasland; op de plaats van de huidige boerderij stond toen nog geen bebouwing.

Aan het begin van de twintigste eeuw is de weg tussen het plangebied en Janum (de Janumerwei) gedeeltelijk rechtgetrokken. Binnen het plangebied veranderde echter niets. De voormalige geul ten noorden van het plangebied is nog altijd goed herkenbaar in het slotenpatroon. Wel is tussen Janum en de Janumerwei een weg aangelegd. Hierlangs geeft de kaart steilrandjes aan die aan lijken te geven dat de terp op dat moment (nog) werd afgegraven.

In de zestiger jaren van de twintigste is deze situatie drastisch veranderd; veel sloten zijn gedempt, door het plangebied loopt een verhard pad en ten zuiden van het plangebied is een boerderij gebouwd.

Figuur 4: Janum, Janumerwei. Hierop zijn achtereenvolgens uitsneden afgebeeld van kaarten uit; 1819-1829 (Huguenin), 1850 (Eekhof), 1851-1855 (Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000) en (1955-1965) Atlas van topografische kaarten Nederland.

2.5 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Het onderzoeksterrein ligt volgens de Friese Archeologische MonumentenKaart Extra (FAMKE) in een gebied waarin archeologische resten uit ijzertijd - Middeleeuwen aanwezig (kunnen) zijn.

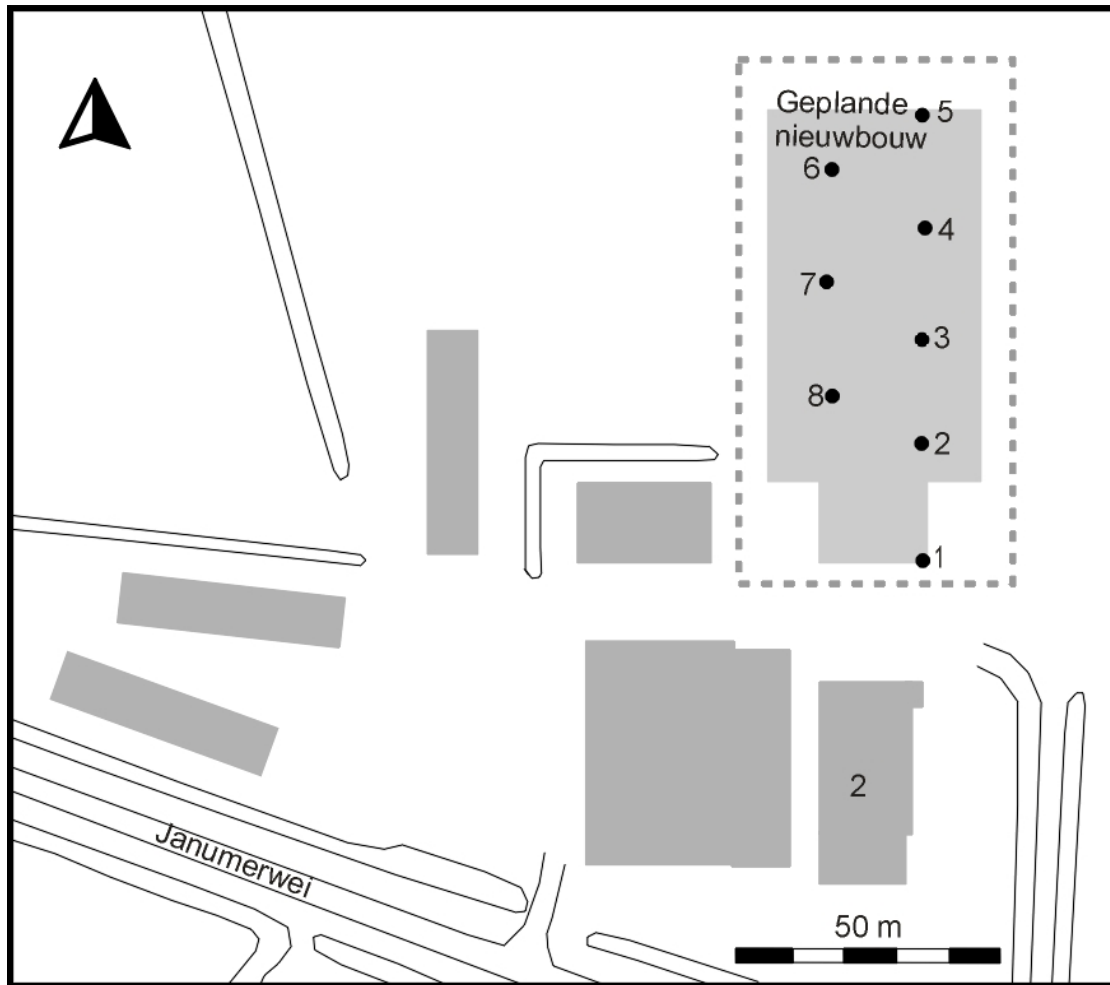
Vindplaatsen uit de ijzertijd - Middeleeuwen worden in de voormalige kweldergebieden van Friesland gewoonlijk gekenmerkt door de aanwezigheid van ophogingsmateriaal en donkere vondstlagen met daarin aardewerk, bot, houtskool en dergelijke. Dergelijke vondstlagen kunnen zowel onder ophogingsmateriaal liggen als onder (latere) natuurlijke afzettingen.

2.6 Strategie veldonderzoek

Om afgedekte vondstlagen uit de ijzertijd - Middeleeuwen op te sporen, kan het beste gebruik gemaakt worden van een guts met een diameter van 3 cm. Door gebruik te maken van een dergelijke guts kan de bodemopbouw zeer nauwkeurig beschreven worden.

Binnen het plangebied dienen tenminste zes gutsboringen gezet te worden. Tenminste een deel hiervan dient gezet in een raai die haaks staat op de terp.

De hoogten van alle boorlocaties zijn met behulp van een waterpas-instrument bepaald ten opzichte van NAP.

Figuur 5 Janum, Janumerwei; Boorpuntenkaart. De grijze onderbroken lijn geeft het plangebied aan. De genummerde punten geven de uitgevoerde boringen weer.

3. Resultaten veldonderzoek

3.1 Algemeen

Het onderzoek heeft plaatsgevonden op 26 maart 2007. In het totaal zijn acht boringen gezet in twee noord - zuid georiënteerde raaien van vijf en drie boringen

De boringen zijn uitgevoerd met een guts met een diameter van drie centimeter. Alle boringen zijn doorgezet tot een diepte van tenminste twee meter beneden het maaiveld. De ligging van de boorpunten is afgebeeld in Figuur 5. De boringen zijn weergegeven in boorprofielen (zie Figuur 6). Van elke boring is de NAP-hoogte bepaald.

3.2 Bodem en reliëf

De hoogte van het onderzoeksgebied ligt rond het NAP.

Bovenin elke boring is een bouwvoor aangetroffen die bestaat uit sterk humeuze zandige klei/kleiig zand. De dikte van deze bouwvoor varieert van 20 tot ruim 50 cm. In boring 5 loopt de diepte tot waarop bouwvoor-achtig materiaal is aangetroffen door tot 160 cm beneden het maaiveld. Het gaat hier vrijwel zeker om een gedempte sloot.

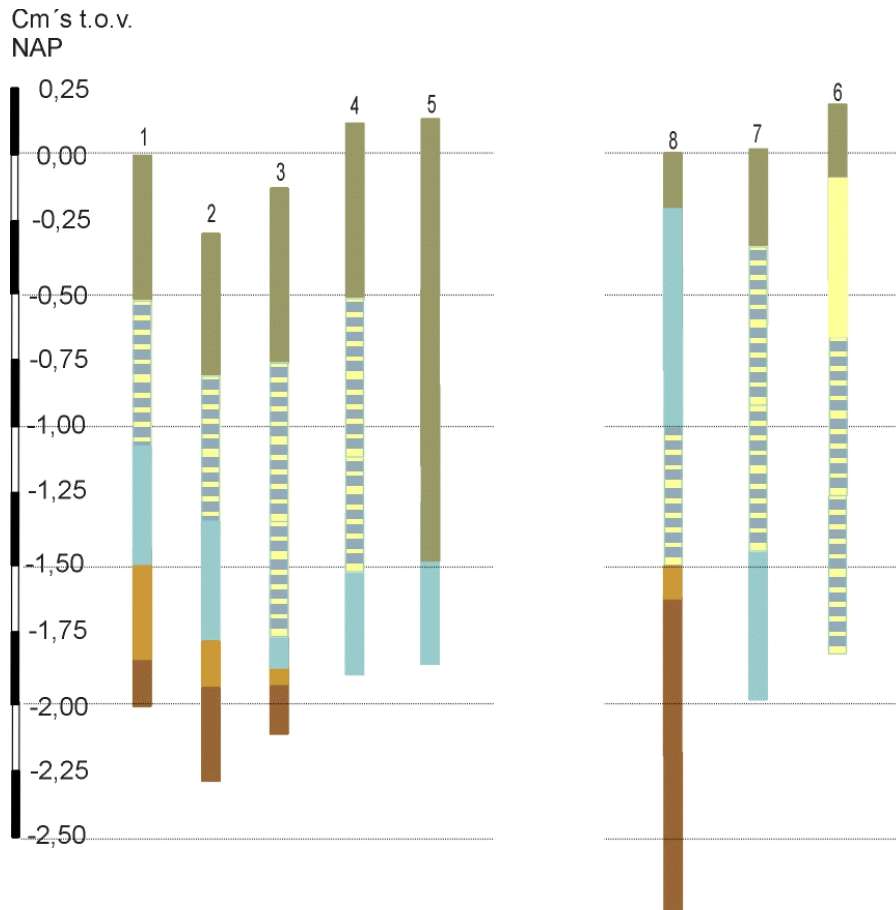
Onder de bouwvoor is in boring 6 een laag sterk kleiig zand aanwezig. In boring 8 ligt onder de bouwvoor een laag licht zandige klei. In alle overige boringen is onder de bouwvoor een door zandlaagjes onderbroken pakket klei aangetroffen. Over het geheel genomen geldt hiervoor dat zowel het aantal als de dikte van de zandlaagjes, toenemen met afnemende diepte.

Onder dit gelaagde klei-pakket is een enkele decimeters dikke laag licht zandige klei aanwezig. Hieronder is in de boringen 1, 2, 3 en 8 kleiig veen aangetroffen dat na tien tot dertig centimeter overgaat in compact, matig veraard veen. Uit het booronderzoek blijkt onmiskenbaar dat de afzetting van natuurlijke oorsprong zijn en dat deze zijn afgezet in een steeds minder rustig wordend milieu. Door de tijd heen is het plangebied waarschijnlijk steeds sterker onder invloed gekomen van de ten noorden gelegen geul.

3.3 Archeologie

In geen van de boringen zijn archeologische indicatoren van welke aard dan ook aangetroffen.

LEGENDA

- Bouwvoor, sterk humeuze zandige klei/kleig zand (bruin)
- Sterk kleig zand (grijs).
- Klei met zandlaagjes (grijs).
- Klei; Licht zandig (grijs)
- Kleig veen (grijsbruin)
- Veen; compact, matig veraard (donkerbruin)

Figuur 6: Janum-Janumerwei 2; boorprofielen.

4. Conclusies en advies

Het plangebied bestaat uit weiland, waarop acht gutsboringen zijn gezet. De in de boringen aangetroffen afzettingen zijn van natuurlijke oorsprong en zijn afgezet in een steeds minder rustig wordend milieu. Door de tijd heen is het plangebied waarschijnlijk steeds sterker onder invloed gekomen van de geul die ten noorden van het plangebied gelegen heeft. In geen van de boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen. Het archeologisch verwachtingsmodel wordt niet ondersteund.

Er bestaat derhalve geen aanleiding tot het adviseren van beschermende en/of beperkende maatregelen of archeologisch vervolgonderzoek voor het plangebied Janumerwei 2 te Janum.

Wij wijzen er verder op dat in alle gevallen geldt dat indien archeologische materialen en/of sporen worden aangetroffen, deze conform de Monumentenwet 1988 artikel 47, gemeld dienen te worden bij de gemeente Ferwerderadeel.